

'Dat was een parachutist', en dat op een schoolbord in een technische school 'een schip was getekend waar mannen afsprongen en reeds in het water zwommen.'¹ Breunese zegde een nader onderzoek toe. Zo bracht iedere dag nieuwe problemen. Het *werkelijke* probleem was intussen dat Breunese zijn houding niet kon bepalen. Hij was als het ware rationeel pro-Duits en emotioneel pro-Nederlands; dus schommelde hij voortdurend heen en weer tussen de Duitser Bethmann en de vele anti-Duitse Nederlanders in zijn eigen staf die telkens hun best deden, een verder afglijden van hun sympathieke maar zwakke commandant te voorkomen.

Dat Duitsland met 'het bolsjewisme' ging 'afrekenen', viel bij Breunese in goede aarde. Vandaar de al vermelde circulaire van 23 juni; vandaar ook de aanwezigheid van ca. tweehonderd mannen van de NAD en van hemzelf op het IJclubterrein. 'Majoor Breunese, deze gladde fraseur die zo goed de kunst verstaat, zijn ware bedoelingen achter schoonschijnende woorden te verbergen, blijkt', zo schreef het illegale *Parool*, 'een lakei van de Duitsers te zijn.'² 'Ware bedoelingen verbergen'? Dat kon Breunese niet. Hij was er veel te naïef voor. 'Hedenavond naar Amsterdam en de rede van de rijksminister bijgewoond', noteerde hij in zijn dagboek,

'de rede zelf was rustig maar de fout was dat Mussert aan het slot dankte . . . Mij was door Bethmann meegedeeld dat de rijksminister zou spreken voor het Nederlandse volk . . . Het geheel was (echter) meer een verzameling van Duitse autoriteiten en 90% NSB'ers . . . Jammer dat men er van Duitse zijde niet in kan slagen om een ander gezelschap bij elkaar te krijgen; het resultaat zal dan ook wel zijn dat deze rede weinig effect zal hebben.

De mannen van de NAD hebben zich daar zeer goed gedragen en een goede indruk gemaakt.

De mannen van de Duitse *Arbeitsdienst* hebben grote fouten bij de verschillende bewegingen gemaakt, zeer tot ergernis van Bethmann.'³

Over Seyss-Inquarts toespraak ('Nederlanders, blik naar het oosten!') was Breunese dus nogal te spreken. Dat bleek ook toen enkele dagen later (30 juni, 1 juli) een grote kaderbijeenkomst van de Arbeitsdienst in Arnhem plaatsvond. *Generalkommissar* Schmidt hield daar een lofzang op de Oost-inzet en ook Breunese sprak zich duidelijk ten gunste van die inzet uit. 'Mijn betoog kwam hierop neer', noteerde hij zelf, 'dat wij geestelijk in deze moesten samengaan met Duitsland, dat wij ons niet moesten laten misleiden door de geluiden die door de Engelse radio tot ons kwamen.'⁴

¹ A.v., 30 mei 1941. ² *Het Parool*, 16 (16 juli 1941), p. 7. ³ J. N. Breunese: Dagboek, 27 juni 1941. ⁴ A.v., 1 juli 1941.